

ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2019
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Διδαγμένο κείμενο

Ηθικά Νικομάχεια (Β1, 7-8 και Β3, 1-2)

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἷ μὲν δίκαιοι οἷ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἷ μὲν ἀνδρεῖοι οἷ δὲ δειλοί. Ὀμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἷ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἷ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἷ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἷ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιᾶς ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθύς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

Σημεῖον δὲ δεῖ ποιεῖσθαι τῶν ἕξεων τὴν ἐπιγινομένην ἡδονὴν ἢ λύπην τοῖς ἔργοις· ὁ μὲν γὰρ ἀπεχόμενος τῶν σωματικῶν ἡδονῶν καὶ αὐτῷ τούτῳ χαίρων σώφρων, ὁ δ' ἀχθόμενος ἀκόλαστος, καὶ ὁ μὲν ὑπομένων τὰ δεινὰ καὶ χαίρων ἢ μὴ λυπούμενός γε ἀνδρεῖος, ὁ δὲ λυπούμενος δειλός. Περὶ ἡδονὰς γὰρ καὶ λύπας ἐστὶν ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ· διὰ μὲν γὰρ τὴν ἡδονὴν τὰ φαῦλα πράττομεν, διὰ δὲ τὴν λύπην τῶν καλῶν ἀπεχόμεθα. Διὸ δεῖ ἤχθαι πῶς εὐθύς ἐκ νέων, ὡς ὁ Πλάτων φησὶν, ὥστε χαίρειν τε καὶ λυπεῖσθαι οἷς δεῖ· ἢ γὰρ ὀρθὴ παιδεία αὕτη ἐστίν.

A1. Να χαρακτηρίσετε καθεμία ἀπὸ τις παρακάτω προτάσεις ὡς «σωστή» ἢ «λανθασμένη»:

1. Ἡ φράση «ἐν αὐτοῖς» ἀναφέρεται στὴν προηγούμενη «περὶ τὰς ὀργάς»
2. Ὁ ὅρος «ἕξεις» δηλώνει μιὰ σταθερὴ συμπεριφορὰ καὶ ἀναφέρεται τόσο στις ἠθικὲς ἀρετὲς ὅσο καὶ στις ἠθικὲς κακίες.
3. Το «σημεῖον» εἶναι μιὰ συμπτωματικὴ καὶ τυχαία ἐνδειξη γιὰ κάτι.
4. Ὁ χαρακτηρισμὸς «ἀκόλαστος» ἀναφέρεται σὲ ἐκείνον ὁ οποίος, ἐνῶ ἀπέχει ἀπὸ τις σωματικὲς ἡδονές, λυπάται γι' αὐτό.

5. Το νόημα της πρότασης «διὰ δὲ τὴν λύπην τῶν καλῶν ἀπεχόμεθα» είναι ότι αποφεύγουμε την ηθική πράξη, για να μη βιώσουμε κάποιο δυσάρεστο συναίσθημα.

(Μονάδες 5)

A2. Σε ποιους τομείς ή πλευρές της ζωής εμφανίζεται η ηθική συμπεριφορά και διαμορφώνονται οι έξεις της αρετής και της κακίας;

(Μονάδες 5)

B1. «Ὅμοίως δὲ ... οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι» : να γράψετε τα ζεύγη των αντιθέσεων που υπάρχουν στο προηγούμενο χωρίο και να δικαιολογήσετε τη χρήση του τρόπου της αντίθεσης που επιλέγει ο Αριστοτέλης προκειμένου να εκθέσει την άποψή του.

(Μονάδες 10)

B2. «Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιάς ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἔξεις ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἔξεις» : να γράψετε τη σημασία που παίρνουν οι δύο υπογραμμισμένες έννοιες «ποιάς» και «αἱ ἔξεις» στα συμφραζόμενά τους και να αναλύσετε τη μεταξύ τους σχέση.

(Μονάδες 10)

Γ1. Να γράψετε δίπλα στο κεφαλαίο γράμμα καθεμίας από τις προτάσεις της Στήλης Α, το σωστό αριθμό της σωστής πρότασης της Στήλης Β.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
Α. Ο Αριστοτέλης πίστευε ακράδαντα πως γνώρισμα του αληθινού φιλόσοφου είναι να έχει το κουράγιο ακόμη	1. «καὶ τὰ δημόσια ἀναιρεῖν ἐπὶ σωτηρία τῆς ἀληθείας»
	2. «καὶ τὰ ἡδέα ἀναιρεῖν ἐπὶ σωτηρία τῆς ἀληθείας»
	«καὶ τὰ οικεῖα ἀναιρεῖν ἐπὶ σωτηρία τῆς ἀληθείας»
Β. Ο Αριστοτέλης κατηγορήθηκε από μας Αθηναίους για ασέβεια επειδή συνέθεσε	1. μία ελεγεία, προς τιμήν του θανάτου του μαθητή του Θεόφραστου
	2. έναν παιάνα, παραδοσιακό ύμνο στον Απόλλωνα, για να υμνήσει ένα κοινό θνητό, τον αξέχαστο φίλο του Ερμία
	3. μια τραγωδία για την Αθήνα, όπου την χαρακτήριζε πανέμορφη αλλά και άσχημη

Γ. Ο Αριστοτέλης όρισε την ευδαιμονία του ανθρώπου	1. ως κατάσταση και ενέργεια της ψυχής που πλησιάζει την τελειότητα
	2. όχι ως κατάσταση, αλλά ως ενέργεια της ψυχής, με τους κανόνες της τέλειαις αρετής
	3. ως κατάσταση και ενέργεια της ψυχής, με τους κανόνες μιας τέλειαις αρετής
Δ. Ο Αριστοτέλης διέκρινε τελικά	1. α) το λόγον έχον, β) το άλογον, και γ) το ημί-έλογον μέρος της ψυχής
	2. α) το καθαρά λόγον έχον μέρος της ψυχής, β) το καθαρά άλογον και γ) το μέρος που μετέχει και του άλόγου και του λόγου έχοντος μέρους της ψυχής
	3. α) το καθαρά λόγον έχον μέρος της ψυχής από το καθαρά άλογον
Ε. Ο Αριστοτέλης ονόμασε επιθυμητικόν το μέρος μιας ψυχής που έχει σχέση	1. με τη σοφία ή τη φρόνηση
	2. με τις αρετές που περιγράφουν τον χαρακτήρα του ανθρώπου
	3. με τις αρετές που αφορούν το λογικό μας

(Μονάδες 10)

Γ2. έθίζεσθαι, δεῖ, άχθόμενος, ήχθαι: Για καθεμιά από τις προηγούμενες λέξεις της αρχαίας ελληνικής να γράψετε μια ομόρριζη λέξη της νέας ελληνικής και για καθεμιά από τις επόμενες λέξεις: συναλλάγμασι, αναστρέφεσθαι να γράψετε μία περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, σε οποιαδήποτε μορφή της, θα χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο.

(Μονάδες 10)

Δ. «Διό δεῖ ήχθαι ... όρθή παιδεία αύτη έστιν». Να συσχετίσετε την άποψη που διατυπώνει ο Αριστοτέλης για τον χρόνο και τον τρόπο της ηθικής εκπαίδευσης με τα όσα συζητούν ο ανώνυμος Αθηναίος και ο Κλεινίας από την Κρήτη, στο επόμενο απόσπασμα από τους νόμους (653 a – c) του Πλάτωνα

Αθηναίος: Λέγω, λοιπόν, ότι η πρώτη αίσθηση των παιδιών είναι η ηδονή και η λύπη και μαζί με αυτά μπαίνει για πρώτη φορά στη ψυχή τους η αρετή και η κακία. Η φρόνηση όμως κι οι αληθινές και σταθερές γνώμες αποτελούν ευτύχημα αν μπου

στην ψυχή κάποιου έστω στα γεράματα. Είναι τέλειος, εν πάση περιπτώσει, ο άνθρωπος που θα αποκτήσει αυτά τα αγαθά και οτιδήποτε περιέχεται σ' αυτά. Θεωρώ επομένως εκπαίδευση («παιδείαν») την πρώτη αρετή που μπαίνει στις ψυχές των παιδιών. Η ηδονή, η φιλία, η λύπη και το μίσος, αν μπουν σωστά στις ψυχές εκείνων που δεν έχει αφυπνιστεί ακόμη μέσα τους ο ορθός λόγος, και όταν, αφού συνειδητοποιήσουν την ύπαρξή του, συμφωνήσουν με αυτόν στο ότι έχουν εξασκηθεί σωστά στις ανάλογες συνήθειες, αυτή η συμφωνία είναι η αρετή στο σύνολό της. Το κομμάτι της όμως που ανατράφηκε σωστά σχετικά με τις ηδονές και τις λύπες ώστε να μισεί αμέσως όσα πρέπει να μισεί, από την αρχή ως το τέλος, και να αγαπά όσα πρέπει ν' αγαπά, αυτό ακριβώς αν αποκόψεις από το λόγο και το ονομάσεις εκπαίδευση, θα κάμεις σωστά σύμφωνα με τη δική μου τουλάχιστον γνώμη.

Κλεινίας: Κι αυτά που είπες προηγουμένως, καλέ μου φίλε, για την παιδεία («παιδείας»), κι αυτά που λές τώρα, μου φαίνονται σωστά.

(Μετάφραση: Β. Μοσκόβης. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1988).

(Μονάδες 10)

Αδίδακτο Κείμενο

Ισοκράτους περί αντιδόσεως 217-219

Πρῶτον μὲν οὖν ὀρίσασθαι δεῖ τίνων ὀρεγόμενοι καὶ τίνος τυχεῖν βουλόμενοι τολμῶσί τινες ἀδικεῖν· ἦν γὰρ ταῦτα καλῶς περιλάβωμεν, ἄμεινον γνώσεσθε τὰς αἰτίας τὰς καθ' ἡμῶν λεγομένας, εἴτ' ἀληθεῖς εἰσιν εἴτε ψευδεῖς. Ἐγὼ μὲν οὖν ἡδονῆς ἢ κέρδους ἢ τιμῆς ἔνεκα φημὶ πάντας πάντα πράττειν· ἔξω γὰρ τούτων οὐδεμίαν ἐπιθυμίαν ὀρῶ τοῖς ἀνθρώποις ἐγγιγνομένην. Εἰ δὴ ταῦθ' οὕτως ἔχει, λοιπὸν ἐστὶ σκέψασθαι τί τούτων ἂν ἡμῖν γίγνοιτο διαφθείρουσι τοὺς νεωτέρους. Πότερον ἂν ἡσθεῖμεν ὀρώντες ἢ καὶ πυνθανόμενοι πονηροὺς αὐτοὺς ὄντας καὶ δοκοῦντας τοῖς συμπολιτευομένοις; Καὶ τίς οὕτως ἐστὶν ἀναίσθητος, ὅστις οὐκ ἂν ἀλήσειε τοιαύτης διαβολῆς περὶ αὐτὸν γιγνομένης; Ἄλλὰ μὴν οὐδ' ἂν θαυμασθεῖμεν οὐδὲ τιμῆς μεγάλης τύχοιμεν τοιούτους

τούς συνόντας αποπέμποντες, ἀλλὰ πολὺ ἂν μᾶλλον καταφρονηθεῖμεν καὶ μισηθεῖμεν τῶν ταῖς ἄλλαις πονηρίαις ἐνόχων ὄντων.

Λεξιλόγιο: περιλαμβάνω = εκθέτω

οἱ συνόντες = οἱ μαθητές

Ε1. Να μεταφράσετε το παραπάνω κείμενο.

(Μονάδες 20)

Ε2. α. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται:

τίνων: αιτιατική πληθυντικού του ίδιου γένους

ἄμεινον: το θετικό βαθμό του επιρρήματος

ἀληθεῖς: την ίδια πτώση στον ἄλλο αριθμό

κέρδους: τη δοτική πληθυντικού

ἀναίσθητος: την ονομαστική πληθυντικού του θηλυκού γένους

ὄντων: τη δοτική πληθυντικού του ουδέτερου γένους

(Μονάδες 3)

Ε2. β. μεγάλης: να αντικαταστήσετε παραθετικά το επίθετο, διατηρώντας το γένος, την πτώση και τον αριθμό.

(Μονάδες 2)

Ε2. γ. περιλάβωμεν, ἀλήσειε, καταφρονηθεῖμεν: να γίνει εγκλιτική αντικατάσταση στο β' ενικό πρόσωπο, στο χρόνο που βρίσκονται τα ρήματα.

(Μονάδες 3)

Ε2. δ. γνώσεσθε, σκέψασθαι, τύχοιμεν: να γράψετε τους αντίστοιχους τύπους στον ενεστώτα και τον παρακείμενο.

(Μονάδες 2)

Ε3. α. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις παρακάτω λέξεις: **τινός, ἐγγιγνομένην, ταῦθ(α), σκέψασθαι, τῶν ὄντων.**

(Μονάδες 5)

Ε3. β. γιγνομένης: να αναλύσετε τη μετοχή στην αντίστοιχη υποθετική πρόταση και να αναγνωρίσετε το είδος του υποθετικού λόγου.

(Μονάδες 2)

Ε3. γ. «Καὶ τίς οὕτως ἐστὶν ἀναίσθητος..... περὶ αὐτὸν γιγνομένης»: Να μετατρέψετε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο με ρήμα εξάρτησης «οὗτος ἤρετο».

(Μονάδες 3)

Γιώργος Σαριδάκης

Φιλολογος

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΔΡΑΚΟΣ